

DUMITRU BUGHICI
DIAMANDI GHECIU

FORMELE ȘI GENURILE MUZICII INSTRUMENTALE

Prefața	7
JOCURI ROMÂNEȘTI	11
Alunelul. Trei păzește. Rustemul.....	11
Bărbuncul (vezi Fecioreasca)	12
Breaza	12
Brâul.....	13
Călușul.....	13
De doi.....	14
Fecioreasca și Bărbuncul	15
Geamparele	15
Hațegana.....	16
Hora	16
Învârtita	17
Jocul din Oaș	18
Rustemul (vezi Alunelul)	19
Sârba	19
Trei-păzește (vezi Alunelul).....	20
Țărăneasca (Ruseasca).....	20
Țarina.....	20
DANSURI STRĂINE	21
Bolero	21
Ceardașul (Csárdás)	22
Ecoșeiza (Ecossaise).....	22
Gagliarda (Gaillarde)	23
Gopak.....	24
Lezghinca	24
Mazurca	25
Pavana.....	25
Polca.....	26
Poloneza (Polacca).....	27
Saltarello	28
Siciliana.....	28

Tarantela.....	29
Valsul	29
Diferite alte genuri	31
Bagatela	31
Burlesca	32
Capriciul	32
Elegia	33
Humoresca.....	34
Impromptu	34
Nocturna	35
Pastorala	35
Rapsodia	36
Reveria (Méditation).....	36
Scherzo	37
Serenada	39
Studiul (Etude)	40
Toccata	41
Forme propriu-zise.....	43
Canonul și Imitația	43
Ciacona (Chaconne)	45
Fantezia	47
Fuga.....	48
Invențiunea	56
Pasacalia (Passacaglia)	60
Rondoul.....	60
SUITA	67
Allemanda	69
Angleza (Anglaise) sau Contradansul	72
Aria.....	74
Badineria (Badinerie, Badinage).....	76
Bourrée	77
Curanta (Courante).....	81

Double.....	83
Gavota.....	87
Giga.....	90
Loure.....	93
Menuetul	95
Passepied.....	99
Preludiul	102
Sarabanda	105
SONATA.....	106
CONCERTUL.....	112
POEMUL SIMFONIC	116
SIMFONIA	117
SIMFONIA CONCERTANTĂ.....	121
UVERTURA.....	122
TEMA CU VARIAȚIUNI	123

JOCURI ROMÂNEȘTI

Dăm aici o descriere în ordine alfabetică a celor mai cunoscute jocuri din țara noastră. Bogăția nesfârșită a acestor cântece de joc, create și șlefuite de poporul nostru în decurs de decenii, a constituit un izvor nesecat de inspirație pentru compozitorii din țara noastră, care, în creația lor de toate genurile, au dat la iveală lucrări de valoare, de o înalta măiestrie, având la bază aceste cântece de joc.

De o deosebită apreciere în masele *largi* se bucură astăzi *dansurile simfonice* sau *de cameră* pe teme de jocuri populare, ale compozitorilor Mihail Jora, Sabin Drăgoi, Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Tudor Ciortea, Ludovic Feldman, Sergiu Sarchizov și mulți alții.

Alunelul. Trei păzește. Rustemul

Acestea sunt jocuri oltenești. Ele se desfășoară în formație de coloană și se joacă cu brațele încrucișate la spate. Sunt jocuri cu precădere bărbătești. Pașii încrucișați alternează cu ample deplasări laterale. Mișcările se execută cu mare agilitate, aproape pe vârful picioarelor.

Diferite alte genuri

Bagatela

Cuvântul vine de la franțuzescul *bagatelle* care înseamnă „ceva mărunț”, „de mică importanță”, „neînsemnat”.

Bagatele sunt mici piese pentru pian – de cele mai multe ori – sau pentru alte instrumente, care, într-o formă clară și simplă, redau un conținut de idei și sentimente nu prea complexe.

În acest sens putem cita *Bagatele op. 33 pentru pian* de Beethoven, unde marele compozitor a înmănuncheat șapte asemenea tipuri de piese. Ele nu își propun un *program* precis, ci fiecare redă câte o imagine muzicală diferită, fără a pune probleme prea dificile de ordin tehnic.

În genere, mulți compozitori din toate timpurile au apreciat necesitatea creării unui repertoriu pentru începători, pentru tineret. Din acest punct de vedere, piesele pentru pian de R. Schumann intitulate *Album pentru tineret*, ca și multe altele, pot fi încadrate – deși nu sunt denumite ca atare – în categoria „bagatelor”.

Îndeobște, forma bagatelor nu este

Forme propriu-zise

Canonul și Imitația

Imitația nu este propriu-zis o *formă* muzicală, ci mai curând unul din *mijloacele* muzicale utilizate, în cadrul unei lucrări, pentru crearea unor anumite imagini muzicale.

Imitația constă în *repetarea* unuia sau mai multor *motive* de la o voce la alta. Reluarea motivului pe diversele trepte ale tonalității constituie procedeul cel mai frecvent al imitației, dând naștere *canonului* și *fugii*.

Imitațiile pot fi *reale* (în cazul când repetarea este *identică*) sau *tonale* (în cazul în care, pentru a se păstra cadrul *tonalității* respective, intervine o mică schimbare în structura melodiei – vezi *fuga*).

Speciile principale ale imitației sunt:

1. În mișcare *paralelă* (pe aceeași treaptă sau pe trepte diferite); 2. în mișcare *contrară*; 3. în mișcare *inversată*; 4. prin *augmentare* (lărgire) și 5. prin *diminuare* (micșorare).

Exemple:

Double

Într-unele suite preclasice pentru pian ca, spre exemplu, *Suitele franceze* sau *engleze* de J. S. Bach, întâlnim uneori piese intitulate „*Double*”.

În cele mai multe cazuri, aceste „*doubles*” apar după *sarabande*, rolul lor fiind de a aduce o variație, o îmbogățire a liniei melodice a acestui dans. Subliniem acest lucru, pentru că, în genere, armonia, măsura și tonalitatea dansului respectiv rămân *neschimbate* (uneori se observă o *alternare* a modului minor cu major sau viceversa).

Variația adusă de aceste „*doubles*” constă

melodia intră pe timpul tare.

Factura ritmică este următoarea (vezi exemplul de la pag. 77):

Sarabandele din *Suitele franceze și engleze* pentru pian de J. S. Bach au, de cele mai multe ori, formă *bipartită*, mai rar *tripartită*. Totuși, tendința spre forma tripartită o vedem uneori în *revenirea temei*, care se face într-o altă tonalitate decât cea inițială. În acest caz este vorba de o *repriză tematică*, iar nu tonală. Ca exemplu de tendință spre forma tripartită putem cita *Sarabanda în do minor* din *Suita franceză nr. 2* de J. S. Bach.

SONATA

Termenul „sonată” necesită de la început o precizare. El se aplică atât unui *gen*, cât și unei *forme* muzicale. Între aceste două noțiuni există o diferență foarte mare, după cum vom arăta mai jos.

Sonata ca *gen* este o piesă instrumentală alcătuită din mai multe părți – de cele mai multe ori trei sau patru, mai rar una sau două părți – scrisă pentru pian sau orice alt instrument cu coarde sau de suflat, singure

POEMUL SIMFONIC

Poemul simfonic este o lucrare scrisă pentru *orchestră simfonică*, având la bază un subiect poetic cu caracter epic, liric sau dramatic.

Această formă muzicală a apărut cam pe la jumătatea secolului XIX, dobândind cu timpul o mare amploare. Primul care a folosit această terminologie a fost Franz Liszt în poemul său *Preludiile*.

Desigur că asemenea lucrări cu *subiect prețumut* existau și mai înainte, având însă diverse denumiri ca: *fantezie*, *uvertură* etc.

Liszt însă a reușit să dea o formă concretă tendințelor afirmate în această direcție.

Caracteristicile, poemului simfonic sunt următoarele:

1. În primul rând, el are la baza sa un *program* specific sau general, fie cu caracter literar, fie cu conținut filozofic. Oricare ar fi natura sa, programul constituie un element obligatoriu.

2. Ca formă, el este constituit, în majoritatea cazurilor, dintr-o *singură parte*, având o structură liberă, determinată de programul respectiv. El poate avea și *forma de sonată* (Liszt – *Preludiile*), de *temă cu variațiuni*

2. Uvertura *italiană*, care purta și denumirea de *sinfonia*; aceasta avea, începând de la Alessandro Scarlatti, forma următoare:

A. Un *allegro* sau *presto* în stil fugat;

B. O parte *lentă*;

C. O reîntoarcere la *allegro*.

Spre sfârșitul secolului XVIII se cristalizează uvertura alcătuită dintr-o singură parte în *formă de sonată*.

Multe din uverturile destinate operelor a u ajuns, datorită celebrității lor, să fie cântate în sălile de concert ca piese de sine stătătoare, ca, de exemplu, uverturile la operele *Don Juan* de Mozart, *Fidelio* de Beethoven, *Tannhäuser*, *Lohengrin*, *Maestrii-cântăreți* de Wagner etc.

TEMA CU VARIAȚIUNI

Variațiunile pe o temă dată nu constituie o structură sau o formă muzicală specială, ci reprezintă doar o tehnică componistică, un procedeu de dezvoltare și transformare a unor idei muzicale.

Acest gen era și continua să fie foarte răspândit în practica muzicală, atât în muzica populară – de unde provine de altfel – cât și în muzica cultă, vocală sau instrumentală.

Printre formele de variațiuni cunoscute, începând din secolul XVII – perioadă în care